

โครงการรณรงค์ลดการใช้น้ำมันทอดซ้ำ เพื่อผลิตน้ำมันไบโอดีเซล

วัตถุประสงค์

1. เพื่อสร้างความร่วมมือกับเครือข่ายทุกภาคส่วน ให้ตื่นตัวตระหนักรู้ เรื่องอันตรายจากการบริโภคน้ำมันเสื่อมคุณภาพ
2. เพื่อรณรงค์ให้ความรู้แก่ประชาชนปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการไม่บริโภคอาหารที่ใช้ น้ำมันทอดซ้ำ
3. เพื่อเป็นศูนย์การเรียนรู้ การพัฒนาเครือข่าย และส่งเสริมการนำน้ำมันทอดซ้ำเข้าสู่ขบวนการผลิตพลังงานทดแทน

นำเสนอโดย

นางสุทธาทิพย์ เนตรอริยทรัพย์

น้ำมันทอดซ้ำเสื่อมสภาพ

ดูได้ด้วยสายตา จะมีลักษณะ

หนืดข้นผิดปกติ

มีสีดำ

เกิดฟองมาก

มีกลิ่นเหม็นไหม้

เกิดควันมากขณะทอด

น้ำมันที่ใช้ปรุงอาหารจะเสื่อมคุณภาพ เมื่อถูกความร้อนสูง และมีความชื้น จะทำปฏิกิริยากับออกซิเจน เกิดสาร polar (Polar compounds) เครื่องปรุงต่างๆ และเกลือ ยิ่งเป็นการเร่งให้เกิดสาร polar เพิ่มขึ้น น้ำมันปรุงอาหารใหม่ จะมีสาร polar อยู่ระหว่าง 3 - 8 %

ถ้าสาร polar เกินกว่า 25 % จะก่อให้เกิดความเป็นพิษต่อร่างกาย

เส้นทาง “น้ำมัน”

- น้ำมันจากกระทะน้ำมันไปไหน ?

> ถูกฟอด้า แม่ค้าเททิ้งลงท่อระบายน้ำ เมื่อไขมันจับตัวเป็นก้อนทำให้ท่อตัน เป็นภาระของเทศบาลต่อไป

> มีคนมารับซื้อ นำไปกรองให้ใสขึ้น แล้วนำมาขายใหม่ ย้อนกลับมาสู่กระทะทอดในรูปแบบน้ำมันมือสอง

> นำไปขายต่อให้กับโรงงานเส้นก๋วยเตี๋ยวเพื่อใช้ทาเส้นก๋วยเตี๋ยวไม่ให้ติดกัน ในกระบวนการผลิต

> นำไปขายต่อเพื่อใช้ผสมอาหารสัตว์ เช่นหมู ซึ่งจะกลายมาเป็นอาหารคนต่อไป

> นำไปขายต่อเพื่อใช้ผสมอาหารสัตว์ เช่นหมู ซึ่งจะกลายมาเป็นอาหารคนต่อไป

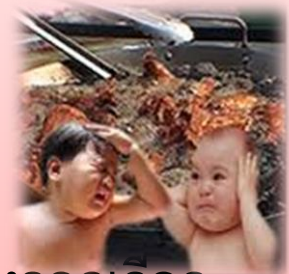
• ดังนั้นการรณรงค์ให้ฟอด้า แม่ค้าเปลี่ยนน้ำมันใหม่ตามวันที่กำหนดแล้ว การหาวิธีรองรับน้ำมันที่ออกจากกระทะก็มีส่วนสำคัญ

ผลกระทบต่อสุขภาพของน้ำมันทอดซ้ำ

“ไขมันทรานส์” ที่สุดของไขมันอันตราย

- ✓ การเจริญเติบโตลดลง
- ✓ ตับ และไตมีขนาดใหญ่ มีการสะสมไขมันในตับ (มะเร็งตับ)
- ✓ การหลั่งน้ำย่อยทำลายสารพิษในกระเพาะอาหารเพิ่มขึ้น
- ✓ เกิดอนุมูลอิสระมากขึ้น จึงมีโอกาสเสี่ยงต่อการเกิดโรคหัวใจ และหลอดเลือด
- ✓ ไอระเหยจากน้ำมันทอดอาหาร หากสูดดมเป็นระยะเวลาเวลานานเกิดโรคมะเร็งที่ปอด

เปลี่ยนเรียนรู้ และนิทรรศการ เพื่อลดโรค ลดปัญหาสิ่งแวดล้อม และเพิ่มพลังงาน

ศึกษานำมันทอดซ้ำ

การรณรงค์ลดการใช้น้ำมันทอดซ้ำ

สาธารณสุข... ทศบ.

โรงเรียน...

วิธีการดำเนินงาน

1. การประชาสัมพันธ์หาเครือข่ายร้านอาหารภัตตาคาร โรงแรม แผงลอย หน่วยงาน และประชาชนทั่วไป

ผลการตรวจวิเคราะห์ตัวอย่างสารปนเปื้อนในอาหาร ๓๓๑๑

ฝ่ายส่งเสริมอาหารปลอดภัย สำนักงานสาธารณสุขและสิ่งแวดล้อม เทศบาลนครขอนแก่น วันที่ / / 255

รหัส	ตัวอย่าง	ผู้จำหน่าย	แหล่งที่มา	สารปนเปื้อนที่ตรวจวิเคราะห์																
				ยาฆ่าแมลง			ฟอร์มาลีน		บอแรกซ์		ฟอกขาว		กันรา		สารโพลาร์					
				ไม่พบ	พบปลอดภัย	พบไม่ปลอดภัย	ไม่พบ	พบ	ไม่พบ	พบ	ไม่พบ	พบ	ไม่พบ	พบ	ไม่พบ	พบ				

ผู้เก็บตัวอย่าง 1.....2.....

ผู้ตรวจวิเคราะห์ 1.....2.....

สหวิทยาเขตร้อยเอ็ด

วิธีการดำเนินงาน (ต่อ)

2. กิจกรรมรณรงค์ สร้างองค์ความรู้แก่ประชาชน เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการไม่บริโภคอาหารที่ใช้ น้ำมันทอดซ้ำ

การจัดเวทีเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ ให้ความรู้ผลกระทบต่อสุขภาพ สาธิตการใช้ น้ำมันทอดซ้ำผลิตไบโอดีเซล (ในห้องประชุม) และรวบรวมน้ำมันทอดซ้ำ

ทอดซ้ำอันตราย
ขาย เป็น...
...พลังงาน

2. กิจกรรมรณรงค์ สร้างองค์ความรู้แก่ประชาชน เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมบริโภคอาหารที่ใช้ น้ำมันทอดซ้ำ (ต่อ)

จัดลานกิจกรรมเสวนาแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การให้ความรู้เรื่อง
พิษภัยน้ำมันทอดซ้ำผลกระทบต่อสุขภาพ เก็บตัวอย่างน้ำมัน
ทอดซ้ำตรวจหาสารโพลาร์ และตั้งจุดรับซื้อน้ำมันทอดซ้ำ ณ
ตลาดสดชุมชนต่างๆ

วิธีการดำเนินงาน (ต่อ)

2. กิจกรรมรณรงค์ สร้างองค์ความรู้แก่ประชาชน เพื่อปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการไม่บริโภคอาหารที่ใช้ไขมันทอดซ้ำ

ร่วมกับอบต.ที่ผ่านการอบรม ทำกิจกรรมประชาสัมพันธ์ รณรงค์สร้างองค์ความรู้แก่ประชาชน ลด ละ เลิก ไม่ใช้น้ำมันทอดซ้ำ

ด้านเป็นศูนย์การเรียนรู้ พัฒนาเครือข่ายและส่งเสริมการนำน้ำมันทอด ซ้ำเข้าสู่กระบวนการผลิตพลังงานทดแทน

ด้วยการเข้าร่วมในเวทีประชาคมชุมชน การจัดทำแผนชุมชนในพื้นที่เป้าหมายเพื่อให้กลุ่มแกนนำมีความเข้าใจ สามารถคิดตัดสินใจเชื่อมโยงปัญหาสู่แนวทางแก้ไขปัญหาการจัดการน้ำมันทอดซ้ำในชุมชน เชิญชวนภาคีเครือข่ายชุมชนจัดตั้งเป็นศูนย์รวบรวมน้ำมันทอดซ้ำได้ 2 ศูนย์ ได้แก่ ศูนย์รวบรวมน้ำมันทอดซ้ำชุมชนดอนหญ้านาง 1 และ

โครงการรณรงค์ลดการใช้น้ำมันทอดซ้ำ ชุมชนดอนหญ้านาง 1

ได้รับความอนุเคราะห์จากอาจารย์ ดร.สมพร เกษแก้ว คณะวิทยาศาสตร์มหาวิทยาลัยขอนแก่น และ
ศูนย์อนามัยที่ 6 ร่วมจัดกิจกรรมให้ความรู้การผลิตไบโอดีเซลจากน้ำมันทอดซ้ำ และการเลือกรับประทาน
อาหารที่ปลอดภัย และ

มีศูนย์รับซื้อน้ำมันทอดซ้ำ ชุมชนดอนหญ้านาง 1 ให้บริการทุกวันจันทร์-ศุกร์ เวลา 09.00-12.00 น.
จากการพัฒนาศักยภาพแกนนำด้านการดำเนินการเฝ้าระวัง และรณรงค์ลดการใช้น้ำมันทอดซ้ำใน
พื้นที่เป้าหมาย คือตลาดบ้านดอนหญ้านาง เก็บตัวอย่างน้ำมันทอดซ้ำจากร้านและแผงลอยจำหน่ายอาหาร
ที่ใช้้ำมันทอด ทั้งหมด 18 ร้าน จำนวน 127 ตัวอย่าง ผลการทดสอบสารโพลาร์ไม่ผ่าน จำนวน 34
ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 26.8

การดำเนินงานแก้ปัญหา เช่น ให้คำแนะนำการใช้้ำมันทอดอาหารที่ปลอดภัยต่อสุขภาพ พร้อมมอบ
เอกสารแผ่นพับความรู้ และขอความร่วมมือในเรื่องความตระหนักรับผิดชอบต่อสุขภาพผู้บริโภคและตนเอง

ชุมชนมีการประชาสัมพันธ์ความรู้พิษภัยของน้ำมันเสื่อมคุณภาพทางหอกระจายข่าวสัปดาห์ๆ ละ 4-
5 วันให้ประชาชนได้รับทราบ และนำน้ำมันเก่ามาขายที่ศูนย์ฯในชุมชน และศูนย์ฯยังคงมีการดำเนินงาน
จนถึงปัจจุบัน

ศูนย์รับซื้อน้ำมันทอดซ้ำชุมชนหลังศูนย์ราชการ 1

ผลการดำเนินงานของชุมชนหลังศูนย์ราชการ1 ตั้งแต่ปี 2557-ปัจจุบัน

ตารางแสดงข้อมูลการตรวจหาสารโพลาร์ในน้ำมันทอดซ้ำ

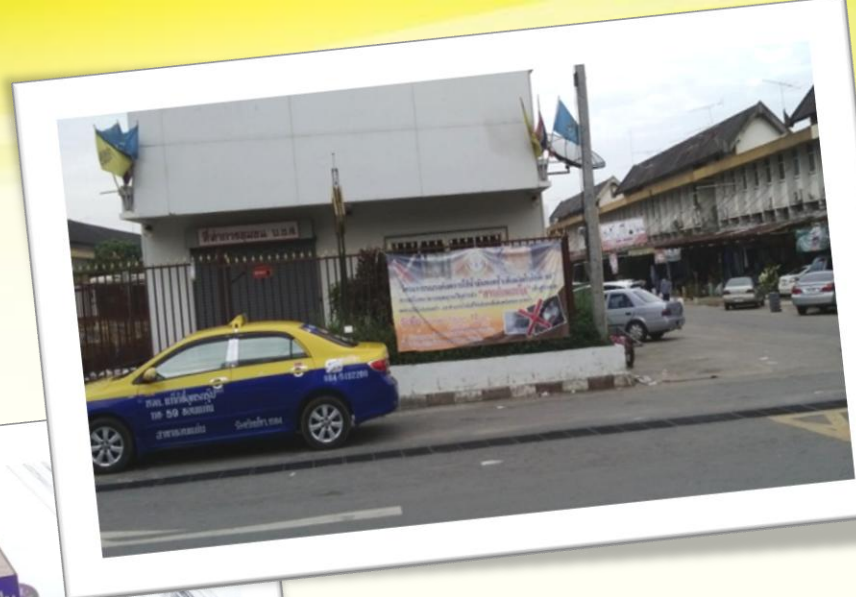
จำนวนร้านและ แผงลอยจำหน่าย อาหารที่ใช้ น้ำมัน ทอดในชุมชน ทั้งหมด	จำนวนตัวอย่างที่ ตรวจทั้งหมด	ตัวอย่างที่ไม่ผ่าน	คิดเป็นร้อยละ
7 ร้าน	89 ตัวอย่าง	52 ตัวอย่าง	58.4

จำนวนร้านและแผงลอยจำหน่ายอาหาร ประเภทใช้น้ำมันทอดอาหาร
ที่ผลการทดสอบสารโพลาร์ผ่านเกณฑ์ และได้ป้ายรับรองในโครงการณรงค์ลดการใช้
น้ำมันทอดซ้ำ ชุมชนหลังศูนย์ราชการ 1 ปี 2558

1. ร้านครัวอีสาน
2. ร้านกระต๊อบข้าว
3. ร้านลูกชิ้นทอดนางน้ำฝน พิลา
4. ร้านกล้วยทอดนางทรงนุช บุญตาสิทธิ์

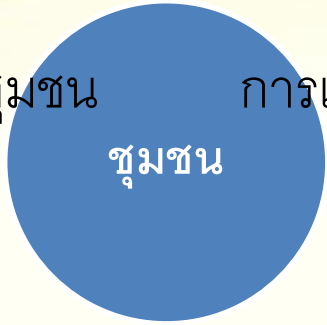

ติดตั้งป้ายประชาสัมพันธ์ในที่สาธารณะ เพื่อรณรงค์ลดการใช้น้ำมันทอดซ้ำและ“รับซื้อน้ำมันทอดซ้ำ”
รวมทั้งหมด 90 ชุมชน และที่สำนักงานเทศบาลนครขอนแก่น

เปลี่ยนน้ำมันทอดซ้ำเป็นน้ำมันไบโอดีเซล

เป็นศูนย์การเรียนรู้พลังงานทดแทนชุมชน

การแลกเปลี่ยนเรียนรู้ระหว่างชุมชน

มีเงินหมุนเวียนภายในชุมชน

ลดการใช้น้ำมันทอดซ้ำ

สร้างงานและรายได้ให้แก่ชุมชน

ลดการปล่อยของเสียสู่สิ่งแวดล้อม

การใช้ทรัพยากรอย่างคุ้มค่า

การทำน้ำมันไบโอดีเซลจากน้ำมันพืช/สัตว์ใช้แล้ว

โดย อ.ดร.สมพร เกษแก้ว

ภาควิชาชีวเคมี คณะวิทยาศาสตร์ มหาวิทยาลัยขอนแก่น

โทร. 043-342911, 098-6192650, 083-3700784

ปัจจุบันการบริโภคน้ำมันพืชมีมากขึ้น เพราะผู้คนนิยมรับประทานอาหารประเภททอดเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ เพราะสะดวก รวดเร็ว และให้รสชาติอาหารที่ดี ผลผลิตจากการประกอบอาหารประเภททอด คือน้ำมันเก่าที่ผ่านการใช้แล้ว (รูปที่ 1) น้ำมันเหล่านี้จะมีลักษณะทางกายภาพและชีวภาพเปลี่ยนไปจากเดิม ในทางที่เป็นอันตรายต่อผู้บริโภคมากยิ่งขึ้น ตามจำนวนครั้งของการนำไปทอดซ้ำ การทอดซ้ำมากกว่า 2 ครั้ง จะทำให้ดัชนีของสารโพลาร์มากเกินมาตรฐาน ที่จะเป็สาเหตุทำให้เกิดโรคและอันตรายต่อสุขภาพของผู้บริโภคได้ ดังนั้นจึงไม่ควรใช้น้ำมันทอดซ้ำ น้ำมันที่เหลือเหล่านี้สามารถนำมาเพิ่มมูลค่าโดยเปลี่ยนให้เป็นน้ำมันไบโอดีเซลด้วยปฏิกิริยาเคมี เพื่อนำไปใช้ทดแทนน้ำมันดีเซลกับเครื่องยนต์ดีเซลทั่วไปได้ วิธีการง่ายๆพอที่สรุปได้เป็นข้อๆดังต่อไปนี้

รูปที่ 1 ลักษณะทางกายภาพของน้ำมันที่ใช้แล้ว

ส่งเสริม-พัฒนาเครือข่ายเป็นศูนย์การเรียนรู้ และนำน้ำมันทอดซ้ำเข้าสู่กระบวนการผลิตพลังงานทดแทน โดยความร่วมมือกับมหาวิทยาลัยขอนแก่นเป็นหน่วยงานผลิตไบโอดีเซล

การวิเคราะห์สถานการณ์ในพื้นที่เป้าหมาย

ในการดำเนินงานรณรงค์ ลด ละ เลิกการใช้น้ำมันทอดซ้ำในปีพ.ศ. 2556 จากผลการตรวจวิเคราะห์ค่าสารโพลาร์ในตัวอย่งน้ำมันทอดซ้ำในพื้นที่เป้าหมาย จำนวน 168 ตัวอย่าง พบสารโพลาร์เกินเกณฑ์ จำนวน 140 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 83

จึงได้มีการปรับเปลี่ยนวิธีการทำงานในปี 2557 ด้วยการร่วมกับภาคีเครือข่ายชุมชนในพื้นที่เป้าหมาย และหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานสาธารณสุขจังหวัดขอนแก่น โรงพยาบาลขอนแก่น และสื่อสารมวลชนให้มีกิจกรรมร่วมกัน ผลการตรวจวิเคราะห์ค่าสารโพลาร์ในตัวอย่งน้ำมันทอดซ้ำในพื้นที่เป้าหมาย จำนวน 352 ตัวอย่าง พบสารโพลาร์เกินเกณฑ์ จำนวน 177 ตัวอย่าง คิดเป็นร้อยละ 50.2

ตลาดที่เป็นพื้นที่เป้าหมายทั้งหมด 20 แห่งเก็บตัวอย่างน้ำมันทอดซ้ำจากร้านอาหาร/แผงลอยจำหน่ายอาหารที่ใช้้ำมันทอดอาหาร ทั้งหมด 129 ร้าน

เมื่อวิเคราะห์สถานการณ์แล้วจะเห็นว่า การดำเนินงานรณรงค์ ประชาสัมพันธ์ต้องทำอย่างต่อเนื่องเพราะมีผลและความสำคัญต่อการรับรู้ และการตระหนักรู้ รวมทั้งการปรับเปลี่ยนพฤติกรรมการใช้้ำมันทอดอาหารของผู้ประกอบการและประชาชนทั่วไป

ปัญหาอุปสรรค และแนวทางปฏิบัติ

1. ทักษะคติต่อการเลือกซื้ออาหารทอดของบุคคลทั่วไปส่วนใหญ่ มักคิดว่าอาหารที่อร่อยราคาไม่แพงก็เพียงพอแล้ว ส่วนเรื่องการปนเปื้อนสารเคมีอันตรายในอาหารเป็นหน้าที่ของเจ้าหน้าที่ ที่ต้องตรวจสอบห้ามปรามไม่ให้ผู้ประกอบการจำหน่าย โดยมีแนวทางและข้อเสนอแนะดังนี้

แนวทางแก้ไข

- 1) ควรส่งเสริมให้ผู้บริโภคตระหนักถึงอันตรายน้ำมันทอดซ้ำ โดยการรณรงค์อย่างต่อเนื่อง และอาศัยความร่วมมือของสื่อสารมวลชนประชาสัมพันธ์
  - 2) สร้างองค์ความรู้ให้กับแกนนำชุมชน เรื่องอันตรายน้ำมันทอดซ้ำและการเลือกซื้ออาหารทอด
  - 3) การรณรงค์ขอความร่วมมือกับผู้ประกอบการร้านอาหาร-แผงลอยในพื้นที่ และชุมชนอย่างต่อเนื่อง
2. การขยายเครือข่ายชุมชนน้อย เนื่องจากการประชาสัมพันธ์ไม่ทั่วถึงและทำกิจกรรมประชาสัมพันธ์ในเวลาราชการ

แนวทางแก้ไข

- ควรใช้เวลาที่ชุมชนสะดวก หรือ พร้อม คือ หลังเลิกงาน และวันหยุดราชการในการทำกิจกรรมหรือประชาสัมพันธ์

จบการนำเสนอ

